

Vrijheid betekent zijn wat je niet bent

Over negativiteit, authenticiteit en de menselijke vrijheid

Miriam Rasch

Filosofie Magazine - 11 februari 2026

- 1 Clichés over gebrek
- 2 Het existentialistische 'niet'
- 3 Internet en positiviteitsmaatschappij
- 4 Verantwoordelijkheid en vrijheid
- 5 Een gapend gat

Het Nietzscheaanse cliché

“Wat me niet doodt maakt me sterker.”

- Volgens Rasch verzwakken tegenslagen juist.
- Van gebroken harten tot voortmodderende ziektes.
- Kracht uit littekens halen is iets anders.

- **Geen pieken zonder dalen:** tegenslag nodig om geluk te waarderen.
- **Perfectie is saai:** mislukking is goed, want je leert ervan.
- *“Van de nood een deugd maken”*

Probleem

Het rondbreien van gebrek neemt de nare smaak niet weg. Je moet eerst een aanslag overleven om er vervolgens wat van te maken.

Tegen de barst in het zijn kan geen ducttape op

- Sartre: het “*niet*” slaat een bres in “*het zijn*”.
- De mens is wat hij **niet** is.
- Je valt nooit samen met jezelf, ook al doen we alsof door een rol te spelen.
- De barst is niet te vullen – ducttape helpt niet.

Definition (Negativiteit)

Niet in de zin van ellendig of nihilistisch, maar als *via negativa*: iets beschrijven door te vertellen wat het niet is.

- John Keats' *negative capability*: het zintuig voor het mysterieuze, ondefinieerbare.
- “*Het niet*” gaat vooraf aan morele oordelen.
- Het zet in beweging en zorgt voor onrust.

“Stilstand is als een steen. En een steen, dat is de massiviteit van het volle zijn waar geen lucht of leven in te blazen is.”

- Vroeger: “*On the internet nobody knows you’re a dog*” – je kon steeds opnieuw worden in plaats van zijn.
- Nu: getarget, geprofileerd, opgedeeld en doorverkocht.

Byung-Chul Han

- *Positiviteitsmaatschappij*: alle negativiteit is verbannen.
- Geen omgang meer met pijn en onvervuld verlangen.
- Online gebrek aan een tekort – alles wordt gladgestreken.

De karikatuur van jezelf

- Iedereen begint op elkaar te lijken: influencer, “*dankbare*” LinkedIn-gebruiker, podcast-spierbundel.
- Niemand is nog een hond, maar altijd een opgeblazen versie van zichzelf.

Example (Sartres ober)

De ober die zijn rol tot in de puntjes beheerst, gaat op in het ober-zijn. Dat is *kwade trouw*.

De oplossing? Niet je echte zelf ergens anders zoeken – dat is nergens te vinden.

- Sartre: *“De existentie gaat vooraf aan de essentie.”*
- Eerst doen, dan zijn.
- *“Niet lullen maar poetsen.”*
- De hemel is leeg – er staat niets aan het firmament geschreven.

Absolute vrijheid

Je wordt in het leven geworpen (Heidegger), maar je bent niet je geschiedenis, je gebroken hart of je lichaam. Vrijheid begint met de vrijheid **niet te zijn**.

Met vrijheid komt verantwoordelijkheid

- Absolute verantwoordelijkheid – wie heeft daar zin in?
- Je kunt de omstandigheden nooit helemaal controleren.
- *“Het echec ligt altijd op de loer.”*

“Dat wat je niet doodt maakt je niet per se sterker, maar geeft je vooral een opdracht: doe iets!”

- De mens staat centraal, maar als een “*gapend gat*” waarover niets definitiefs te zeggen valt.
- Er is geen menselijke natuur – dat is een fictie van christendom en Verlichting.
- Ook systemen die ons in kaart willen brengen (patronen, statistieken) doen alsof we door simplistische wetten worden geregeerd.

- In een tijd van calculatie en voorspelling hebben we de notie van radicale onbepaaldheid nodig.
- Geef “*het niet*” de ruimte.
- Vluchten naar een zogenaamd *echt zelf* is dezelfde val.

Conclusie

“Dat tekort niet opvullen maar uitleven, maakt je niet per se sterker, maar wel menselijker.”

- Miriam Rasch, “*Vrijheid betekent zijn wat je niet bent*”, *Filosofie Magazine*, 11 februari 2026.
- Jean-Paul Sartre, *Het zijn en het niet* (1943).
- Jean-Paul Sartre, *Existentialisme is humanisme* (vertaling Ger Groot).
- Simone de Beauvoir, *Pleidooi voor een moraal der dubbelzinnigheid*.
- Byung-Chul Han, over de positiviteitsmaatschappij.